

- правомірність професійної поведінки працівників органів внутрішніх справ - у кандидатській дисертації “Професійна правомірна поведінка працівників ОВС: соціально-правовий аналіз” Тихомирова О.Д.;
- правова природа правоохоронної діяльності – у відповідній кандидатській дисертації Чумака Л.А.;
- забезпечення законності у правозастосовній діяльності - у кандидатській дисертації “Вимоги правильного застосування норм права” Ведернікова Ю.А.

Значення наукових здобутків вченого підтверджується тим, що і сьогодні дослідники різних країн посилаються і сподіваємося будуть посилатися на праці Олексія Федоровича Граніна.

Ми, його учні, колеги завжди будемо вдячні Олексію Федоровичу, пам'ятати його як патріота, інтелігента, офіцера, пунктуального, послідовного, коректного науковця, вимогливого, принципового, але й завжди готового прийти на допомогу наукового керівника, ввічливого, чуйного і толерантного педагога – вихователя, шляхетну людину.

**Ад'юнкт кафедри кримінального
процесу факультету №1
Львівського державного
університету внутрішніх справ**

Антощак Анатолій Романович

МІСЦЕ ТА ЧАС ЯК ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАВОЛОДІННЯ МАЙНОМ БЛАГОДІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ, ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ СВОЇМ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

Практично усіма вченими-криміналістами, які досліджували криміналістичну характеристику злочинів було виділено такі елементи як місце та час вчинення злочину. У вітчизняній науковій літературі проблеми визначення місця і часу як елементів криміналістичної характеристики заволодіння майном благодійної організації, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем не набули комплексного характеру, у зв'язку з цим це і потребує додаткового дослідження.

Важливе значення у криміналістичному аспекті вивчення зазначеної проблеми мало використання наукових концепцій, розроблених у працях В.П. Бахіна, Р.С. Белкіна, О.М. Васильєва, А.Ф. Волобуєва, І.Ф. Герасимова, В.Г. Гончаренка, В.А. Журавля, Б.Л. Зотова, А.В. Іщенко, О.Н. Колесніченка, В.О. Коновалової, В.С. Кузьмічова, В.К. Лисиченка, Є.Д. Лук'янчикова, Г.А. Матусовського, С.П. Мітричева, М.В. Салтевського, М.О. Селіванова та інших.

Під час опитування працівників органів досудового розслідування, серед елементів криміналістичної характеристики заволодіння майном благодійної організації, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем 14,9 % респондентів, з-поміж них виділили місце і час злочину.

Враховуючи, що діяльність особи злочинця та особи потерпілого протікають завжди у визначеному місці та у певний проміжок часу, вважаємо останні два елементи криміналістичної характеристики обов'язковими для криміналістичної характеристики досліджуваного нами виду кримінального правопорушення. У вітчизняній науковій літературі дослідження проблем визначення місця і часу як елементів криміналістичної характеристики злочину, зокрема заволодіння майном, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, ще не набули ґрунтового та комплексного характеру. У зв'язку з цим це питання потребує додаткового дослідження.

Місце злочину у правовій науці розглядають з точки зору дії кримінального закону в просторі та як ознаку об'єктивної сторони; певну територію, на якій вчиняється злочин; певну територію або інше місце, де відбувається суспільно небезпечне діяння і настають його суспільно небезпечні наслідки; певну територію, де було почато і закінчено діяння або настав злочинний результат [1, с. 198; 2, с. 11].

Криміналістична наука виділяє поняття місце злочину та місце події. Так, місцем злочину є місце безпосереднього вчинення злочинного наміру, що спричинило певні матеріальні зміни. Місце події – це певна територія або приміщення, в межах яких відбулася сама подія злочину або виявлено її наслідки. Щодо одного злочину може існувати кілька місць подій. Місце виявлення ознак злочину часто не збігається з місцем його вчинення [3, с. 161]. Але на нашу думку поняття місце злочину охоплюватиме поняття місце події і власне перше із них вважатимемо ширшим та використовуватимемо в контексті нашого дослідження.

Місце злочину як елемент криміналістичної характеристики дозволяє відповісти на запитання – де вчинено злочин. Місцем злочину можуть бути квартира, будинок, вулиця тощо. Важливе значення мають і ті місця, де здійснювалася підготовка до вчинення злочину або залишені сліди, пов'язані зі злочинною подією, або приховані їхні ознаки. При розслідуванні багатьох злочинів необхідно враховувати: а) місце, де відбувалися підготовчі дії до злочину; б) місце безпосереднього вчинення злочину; в) місце, де залишені сліди (у широкому розумінні) злочинного посягання; г) місце приховування слідів злочину, знарядь і засобів його вчинення, предмета злочинного посягання. Ознаки місця злочину визначаються видом посягання і його способом [4, с. 184].

Погодимось, що місце вчинення злочину – це конкретний простір, на якому діють винний, жертва, інші особи, які беруть участь в посяганні. Воно завжди конкретне, має просторові координати, межі, свою структуру [5, с. 76]. Так, під місцем злочину розуміють певний адміністративно-територіальний регіон, населений пункт, помешкання, відкриту місцевість та ін. Під час вчинення досліджуваного нами виду кримінального правопорушення таким може бути підприємство, установа, організація і т.п. В переважних випадках таким місцем буде місцезнаходження благодійної організації.

На нашу думку, місце злочинів досліджуваної групи ми можемо розділити на 2 великі групи:

- 1) призначені для здійснення благодійної діяльності (місце фактичного знаходження суб'єкта);
- 2) непризначені для здійснення благодійної діяльності (місце проживання потерпілого, вулиця і т.п.).

Щодо детальнішого його поділу, то виділимо:

- 1) місце діяльності благодійної організації;
- 2) місце виконання окремих дій, тобто конкретніший, точніший простір;
- 3) місце настання наслідків.

Щодо часу злочину, то на законодавчому рівні це прописано у ч. 3 ст. 4 КК України, де час вчинення злочину визначається як час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність дії або бездіяльності [6, с. 5].

Час як чинник, що характеризує діяння, може виражатися в певних одиницях його виміру (абсолютних, відносних), тимчасових відрізках, періодах. Часом вчинення заволодіння майна благодійної організації є період, протягом якого службова особа вчиняє дії, спрямовані на заволодіння майном, що ввірено їй чи перебувало у її віданні, зловживаючи своїм службовим становищем.

Аналізуючи слідчо-судову практику встановлено, що час вчинення заволодіння майном благодійної організації у більшості випадків був невстановленим - 72,1%; з 18-21 год. – у 14,3 % випадках; з 11-17 год. – 11,6 % та 22-24 год. у 2 % випадках.

Отже, місце так як і час вчинення злочину індивідуалізує і конкретизує злочин. Відомості про місце вчинення злочину дозволяють висловити судження про учасників злочину, обставини, що сприяли його здійсненню; встановлення часу злочину допомагає перевірити причетність підозрюваного до вчинення ним злочину.

Список використаних джерел:

1. Малинин В.Б., Парфенов А.Ф. Объективная сторона преступления / В.Б. Малинин, А.Ф. Парфенов. – СПб, Изд-во Юридического института, 2004. – 301 с.

2. Юртаєва К.В. Місце скоєння злочинів міжнародного характеру: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. / Ксенія Володимирівна Юртаєва. – Київ: Державний науково-дослідний інститут МВС України, 2010. – 21 с.

3. Криміналістика : підручник / кол. авт. : В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. / за ред. проф. В.Ю. Шепітька. – Х. : Право, 2008. – 464 с.

4. Настільна книга слідчого [наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів] / М. І. Панов, В.Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2007. — 728 с.

5. Курс криміналістики: В 3-х т. / под ред. О. Н. Коршуновой, А. А. Степанова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. — Т.1: Общетеоретические вопросы. Криминалистическая техника. Криминалистическая тактика. — 681 с.

6. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 14 травня 2012 року: (офіц. текст). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 216 с.

**Провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
експертно-криміналістичного
забезпечення ННІ№ 2 НАВС, к.ю.н.,
доцент**

Бабаніна Вікторія Вікторівна

ДО ПИТАННЯ ПРО КОРЕКТНІСТЬ ФОРМУЛЮВАННЯ НАЗВИ «КРИМІНАЛЬНИЙ ЗАКОН»

У доктрині кримінального права існує дискусія щодо формулювання назви «кримінальний закон». Така дискусія ґрунтується на етимологічному значенні слова «кримінал» («кримінальний»), що в свою чергу походить від англійського «crime» – злочин. Відтак, дослівне розуміння слова «кримінальний» повинно було б розглядатися як злочинний, а сам кримінальний закон як «злочинний закон», що не може визнаватися правильним. Пояснюється це тим, що закон як форма існування права та вид нормативно-правового акту, що приймається вищим органом законодавчої влади за спеціальною процедурою, не може визнаватися злочинним. Безумовно, деякі закони, які приймаються в нашій державі, не завжди є справедливими, відповідають інтересам суспільства чи домінуючих верств суспільства, однак жодним чином такі закони не можуть визнаватися злочинними. Тому формулювання «злочинний закон» є юридично і логічно неправильним та не може застосовуватися.

Схожі аргументи наводилися також народним депутатом України В.Д. Швецем щодо запропонованої ним поправки до назви Кримінального процесуального кодексу, при підготовці його проекту до другого читання, яку пропонувалося викласти саме як «Карно-процесуальний кодекс» [12], але в підсумку ця пропозиція не знайшла належної підтримки.

Крім того, при підготовці проекту Кримінального кодексу (далі – КК) України до другого читання також висловлювалися пропозиції щодо зміни його назви. Зокрема за поправкою народного депутата України О.М. Бандурки пропонувалося викласти назву як: «Кодекс законів про кримінальну відповідальність (Кримінальний кодекс)», а за поправкою народного депутата України З.В. Ромовської – «Карний Кодекс України» [11]. Однак ці пропозиції також не знайшли належної підтримки. На противагу цьому, при підготовці проекту КК України до другого читання, назва розділу II Загальної частини КК України, а також назви та зміст окремих статей цього розділу були змінені. Зокрема, за пропозицією народних депутатів України М.Ю. Бродського, С.В. Ківалова та В.Й. Розвадовського слова «кримінальний закон» були замінені словами «закон про кримінальну відповідальність» [11].

На основі цього, формулюється думка, що виправданим є використання не поняття «кримінальний закон», а «закон про кримінальну відповідальність». Більше того, саме таке формулювання закріплюється в тексті чинного закону (КК України).

Проте, підкреслимо, що описана теза ґрунтується тільки на етимологічному та буквальному